

соціальних послуг або працювати у співпраці з благодійними фондами та громадськими організаціями [2; 5]. Важливою є наявність локальних програм підтримки волонтерів, що включають страхування, навчання, сертифікацію та публічне визнання внеску.

Висновки. Загалом можна зауважити, що волонтерська діяльність в умовах ведення військових дій реалізує безпековий компонент у життєдіяльності ОТГ. Соціальні працівники та волонтери активно залучаються до підтримки військових, забезпечення тилових потреб, евакуації населення, облаштування пунктів прихистку. Це вимагає стресостійкості, комунікативної компетентності та здатності працювати в умовах невизначеності, разом з тим волонтерська діяльність соціального працівника в умовах ОТГ базується на інтеграції професійних соціальних функцій та громадської ініціативності.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. Київ: Карітас України, 2021. 164 с. URL: https://caritas.ua/wp-content/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
2. Котелевець А.М. Розвиток соціальної активності студентів у волонтерській діяльності: дис. ... канд. пед. наук. Київ: КСУ, 2024. 118 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50028/1/Котелевець_А_дисертація_кеп.pdf (дата звернення: 01.10.2025).
3. Курило М. М. Організація волонтерської діяльності в умовах військового стану в Баштанській міській територіальній громаді 2022–2024 рр. Миколаїв, 2025. 70 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4025>
4. Цебенко О. Формування соціальної згуртованості територіальної громади через волонтерство: магістерська робота / Львів, 2023. 92 с.
5. Шелкошвеев І.В. Волонтерська діяльність у соціальній роботі: соціальні функції // Соц. робота і практика. 2016. №3. С. 45–52.

Дмитро Бугера,
*провідний фахівець із соціальної роботи
відділу інформаційно-аналітичної роботи
Тернопільського обласного центру
соціальних служб*

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНИЙ РЕСУРС ФАХІВЦЯ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Сучасні соціальні кризи та ризики визначають необхідність формування нових вимог та якостей до професіоналізму фахівців із соціальної роботи. Їх діяльність в умовах невизначеності характеризується суттєвим зростанням складності, нестандартності і появи нових завдань, необхідністю негайного прийняття ефективних рішень у нестандартних ситуаціях, розробкою і впровадженням інновацій, застосуванням новітніх підходів, оскільки традиційний алгоритм соціальної роботи є недостатнім для розв'язання сучасних соціальних проблем. Професійна діяльність фахівців із соціальної роботи вимагає не лише розвитку гнучкості,

толерантності до невизначеності, відповідальності, інноваційності, міждисциплінарності, а й креативності як однієї з ключових компетентностей працівника, яка забезпечує оптимізацію надання соціальних послуг та соціальної роботи в цілому.

Виклад основного матеріалу. Багатоманітність обов'язків, завдань і функцій фахівців із соціальної роботи висуває низку важливих вимог. Наприклад, , більшість країн, що входять до Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи, стверджують, що не кожний може впоратися з роботою соціального працівника, а тому висувають систему специфічних вимог до освіти, досвіду, особистісних якостей, професійного мислення, де чільне місце посідає комунікативність, фізичне здоров'я, висока мораль і культурність, інноваційність та міждисциплінарний підхід [3; 4; 7] .

Є. Холостова виділяє такі три групи найбільш важливих якостей соціального працівника: психологічні (визначальні вимоги професійної діяльності до психічних процесів); психоаналітичні (орієнтовані на вдосконалення особистості працівника); психолого-педагогічні (з метою створення ефекту особистої привабливості) [за 3]. А. Ляшенко виділяє такі ключові компетентності фахівців із соціальної роботи: когнітивні якості, культура взаємодії, ефективне спілкування, конструктивні та організаторські вміння [за 3]. В. Жмир, І. Мигович, О. Парфенюк особливого значення у роботі соціальних працівників надають ефективній комунікації, яка не просто потребує ввічливого спілкування, а й передбачає володіння імпровізацією, діалогізацію та експресивністю [за 3; 4]. І. П. Шинкар вважає, що «професійне мислення – це важлива складова професійної майстерності фахівця, яка забезпечує успішне виконання професійних задач, прийняття оригінальних управлінських рішень у певній сфері діяльності, є втіленням професійних компетенцій особистості та умовою її професійного розвитку», а до психологічних особливостей професійного мислення фахівців із соціальної роботи відносить не лише аналітичність і стратегічність, інтегративність і системність та ергономічність, а ще й такі якості, як винахідливість, творчу інтуїцію, ,креативність. [7]

Зосередимо увагу на імпровізаційності, винахідливості, рефлексія, творчій інтуїції та креативності як взаємопов'язаних якостей особистості у її професійній діяльності. У процесі професійної діяльності фахівців з соціальної роботи важливу роль відіграє креативність як професійна компетентність, що передбачає здатність продукувати нові ідеї та рішення залежно від умов ситуації та характеру роботи [2]. Однак, креативність полягає не лиш у вмінні виробляти оригінальні ідеї, а й у нестандартному мисленні, у застосовуванні інновацій у широких межах, зокрема для особистісного самовираження та професійної реалізації, та охоплює великий спектр психічних властивостей (гнучкість, спонтанність, допитливість, дивергентність мислення), які виникають у результаті взаємодії з соціокультурним середовищем. Це своєю чергою робить її однією з невіддільних складових ефективного професійного функціонування в умовах високої

конкуренції, цифровізації та невизначеності [6]. Креативність має великий потенціал для виробництва та використанні нових копінг-стратегій у нетипових кризових ситуаціях, підвищення стресо- і життєстійкості, оскільки особистість, здатна до творчого мислення та рефлексії, здатна швидше адаптуватися до навколишніх умов та діяти залежно від них і в команді, і самотійно.

Актуалізація творчого потенціалу особистості полягає непросту у набутті досвіду, а й полягає у багатогранному розвитку культури особистості, що передбачає культурно-освітню та професійну підготовку фахівців, а це відповідно зумовлює формопрояви індивідуальної та колективної творчої діяльності в усіх сферах життєдіяльності, що є ключовим фактором досягнення успіху в них. Креативність пов'язана як з інтелектом та іншими пізнавальними процесам, так і з емоційно-вольовою та мотиваційною сферами особистостями, особистісними та психічними якостями (характером, темпераментом, здібностями і т.ін.), що стимулює і формує уміння бачити проблему там, де її не помічають, і розв'язувати її новими асоціативними ідеями та новими гнучкими і нестандартними методами [1; 5]. Звідси випливає, що індикаторами креативності є специфічні здібності, що проявляються у ситуаціях обмеженого часу, а креативна особистість вирізняється підвищеною чутливістю до проблем, прагненням ризикувати, самотійністю та незалежністю мислення, високим рівнем інтелекту та уяви, гострою потребою у самовираженні та самореалізації [8].

Здатність до рефлексії є ключовим елементом для творчого мислення як необхідна умова розвитку особистості, її професійного та морально-духовного зростання, оскільки вони сприяють виробленню активної життєвої позиції, відповідальності, здатності до самовираження і самореалізації. Творча інтуїція як компонент креативного мислення допомагає на основі накопиченого досвіду передбачити нові зв'язки та закономірності, прогнозувати тенденції розвитку та змін у ситуаціях та у суспільстві, а винахідливість дозволяє впроваджувати інновації в усі сфери життєдіяльності та для взаємодії. А імпровізаційність у всіх її формах є не лише характеристикою креативності, а й невід'ємною складовою комунікації фахівця із соціальної роботи, сила якої полягає як у раптовості певних реакцій, так і в їх оптимальності та результативності. Ця ознака креативної особистості у проявляється у спілкуванні та взаємодії як здатність соціального працівника швидко й адекватно оцінити ситуацію та вчинки усіх сторін, негайному прийнятті рішення на основі наявних міждисциплінарних знань і досвіду без їхнього ґрунтового осмислення та у поєднанні ерудиції та інтуїції [3].

Висновки. Отже, креативність у соціальній роботі забезпечує здатність ефективно діяти в умовах змін, невизначеності та криз, а творчий інноваційний підхід дозволяє миттєво реагувати на нові виклики та генерувати рішення у професійній діяльності, впроваджувати інновації у процес надання соціальних допомоги та послуг, підвищувати його якість та життєстійкість. Таким чином, креативність як ресурс

фахівця із соціальної роботи — не просто психологічна властивість особистості, а й багатогранна і ключова компетентність, що полягає у забезпеченні ефективності діяльності завдяки новітнім ідеям, миттєвим рішенням в нестандартних ситуаціях, та нововведеннями, щодо дозволяє швидко адаптуватися до нових соціокультурних умов, оскільки характеризують гнучкістю, винахідливістю й імпровізаційністю мислення, рефлексією, уявою, творчою інтуїцією.

Список використаних джерел:

1. Вандерер О., Орнавка Г. Креативність і творчість як основа розвитку особистості. *Соціально-психологічні виміри професійної майстерності особистості в умовах глобалізованого світу : матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Тернопіль, 16-17 трав. 2013 р.)*. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. С. 124–125.
2. Гринчук Г. Креативність у реалізації професійної компетентності соціального працівника та педагога. *Стратегії наукового пошуку в соціальній роботі, соціальній педагогіці та соціальній освіті: поліфункціональність ідей : збірник тез. доповідей II Всеукраїнської наук.- практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (Тернопіль, Україна, 22–23 листоп. 2024)*. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2024. С. 11–14.
3. Олійник А. Професійні вимоги до майбутніх соціальних працівників. *Соціальна робота: виклики сьогодення : Збірник наукових праць за матеріалами X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 13–14 трав. 2021)*. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2021. С. 242–248.
4. Парфенюк О. М. Вплив війни в Україні на особливості роботи фахівців допомагаючих професій. *Всеукраїнська наукова конференція «Костюківські читання», присвячена 125-річчю від дня народження Григорія Силевича Костюка : збірник матеріалів наукових доповідей (м. Київ, 23 квіт. 2025)*. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. С. 568–571.
5. Петришин Л. Й. Web-quest як інноваційна технологія підготовки креативних фахівців соціальної сфери. *Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення : колективна монографія*. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2019. С. 178–203.
6. Чиж О. Ф. Креативність як ресурсний потенціал особистості в дорослому віці. *Всеукраїнська наукова конференція «Костюківські читання», присвячена 125-річчю від дня народження Григорія Силевича Костюка : збірник матеріалів наукових доповідей (м. Київ, 23 квіт. 2025)*. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. С. 614–617.
7. Шинкар І. П. Особливості професійного мислення фахівців соціальної сфери. *The 6 th International scientific and practical conference “Scientific research: modern challenges and future prospects” (January 20-22, 2025)*. Німеччина, Мюнхен : MDPC Publishing, 2025. С. 437–442.
8. Яськів П. Креативність як чинник розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця. *Соціально-психологічні виміри професійної майстерності особистості в умовах глобалізованого світу : матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Тернопіль, 16-17 трав. 2013 р.)*. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. С. 127.